

represent patriotism as fact of spiritual life of the society. The fifth direction defined it as patriotism of an individual. An active creative role of a personality reveals itself in the process of development of intellectual, moral, spiritual and creative qualities and the characteristics of a citizen, defender of his Motherland. The sixth direction shows that the subject of patriotism is a person himself. Patriotism itself is studied in this case as the most important factor in the development of a personality, namely, his spiritual development and self-expression. That is why, this direction is defined as spiritual and religious.

The article determines the structure of patriotism that comprises of psychological, spiritual, valuable, cognitive and socio-educational aspects. The correlation between patriotic and military-patriotic education is shown in the research of the theoretical aspect.

Key words: patriotism, patriotic upbringing, national patriotic upbringing, system of national-patriotic upbringing, military-patriotic upbringing.

Стаття надійшла до редколегії 11.05.2017

УДК 378-043.5+373.2-005.52

Олена БУЗДУГАН

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса, Україна
e-mail: lena.b1905@mail.ru

СИСТЕМА РОБОТИ З ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ З БАТЬКАМИ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ

Стаття присвячена дослідженню проблеми підготовки майбутніх вихователів до педагогічної взаємодії з батьками дітей раннього віку. Виявлено, що умови глобальної конкуренції на ринку праці вимагають від педагогів дошкільного виховання високого рівня професійної компетентності, у роботі з батьками дітей раннього віку зокрема. Метою статті є визначення шляхів підготовки майбутніх вихователів до роботи з батьками дітей раннього віку. Схарактеризовано етапи підвищення рівня готовності майбутніх вихователів до педагогічної взаємодії з батьками дітей раннього віку. Серед них можна виділити: моделювання спілкування у майбутній діяльності, організація продуктивної взаємодії, створення умовного інформаційного видання для батьків дітей раннього віку.

Ключові слова: педагогічна взаємодія, батьки, діти раннього віку, майбутні вихователі.

Однією з найактуальніших задач, що стоять сьогодні перед дошкільною установою є організація роботи з сім'єю в реальних соціально-економічних умовах. Радикальні зміни в державній політиці у сфері дошкільної освіти призвели до оновлення системи професійної підготовки фахівців, у тому числі й в області дошкільного виховання. Зміна державної політики в галузі освіти зумовила визнання провідної ролі сім'ї у вихованні дітей, що зазначено в Конституції України, Законі України «Про дошкільну освіту» [4]. Відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту» дошкільна освіта є обов'язковою первинною складовою частиною системи безперервної освіти в Україні [4]. Держава визнає пріоритетну роль дошкільної освіти та створює належні умови для її здобуття.

Таким чином, одним із завдань професійної освіти є пошук шляхів розвитку і вдосконален-

ня системи підготовки педагогічних кадрів, зокрема для роботи з батьками дітей раннього віку. Процес підготовки вихователів в системі вищої професійної освіти має бути спрямований на формування цілісної системи універсальних знань, умінь, навичок і відповідати запитам дошкільних освітніх установ. Умови глобальної конкуренції на ринку праці вимагають від педагогів дошкільного виховання високого рівня професійної компетентності.

Удосконалення підготовки майбутніх педагогів до роботи з батьками посідає чільне місце у працях А. Макаренка, С. Русової, В. Сухомлинського, К. Ушинського. Загальні питання підготовки майбутніх педагогів у вищих навчальних закладах відображено у працях О. Абдуліної, І. Зязюна, А. Капської, Л. Пехоти, В. Семиченко, В. Сластьоніна, та ін. Окремі питання зазначеної проблеми порушено в працях Г. Борин,

Н. Бугаєць, Т. Гущиної, Т. Жаровцевої, Я. Журецького, Т. Шанскової.

За результатами теоретичних узагальнень виявлено, що подальшого дослідження потребують питання підготовки майбутніх вихователів до роботи з батьками дітей раннього віку. Отже метою статті є визначення шляхів підготовки майбутніх вихователів до роботи з батьками дітей раннього віку.

Термін «педагогічна взаємодія» як поняття в науковій літературі трактується неоднозначно. У філософії взаємодія розглядається як категорія, що відображає процеси впливу різних об'єктів один на одного, їх взаємообумовленість, взаємоперехід, зміну стану [2, 31–32]. У психології термін «міжособистісна взаємодія» розуміється як сукупність зв'язків і взаємовпливів людей, що відбуваються в процесі спільної діяльності. В. Кан-Калік і Н. Нікандров, вивчаючи соціально-психологічну взаємодію, розглядають її як механізм спілкування і ототожнюють її з процесом співтворчості. Вони вважають, що педагогічне спілкування – це соціально-психологічна взаємодія, в процесі якої відбувається ефект взаємозараження. Його основою є педагогічне співпереживання, емоційна спільність переживання педагога і дитини [8, 36].

Педагогічна взаємодія є необхідною умовою ефективності педагогічного процесу. Поняття «взаємодія» включає в себе в єдності педагогічний вплив і власну активність вихованця, що виявляється у відповідних уявленнях або опосередкованих впливах на педагога й на себе самого (самовиховання).

Пропаганда педагогічних знань з метою підвищення педагогічної освіти батьків, організація й проведення позаурочних заходів, спрямованих на опанування батьками педагогічних знань – це головні завдання освітньої установи у роботі з батьками.

Основними напрямками взаємодії дошкільного навчального закладу та сім'ї є:

- залучення батьків до життя гупи;
- узгодженість у підході до дитини;
- кваліфікована допомога та підтримка в складних педагогічних і життєвих ситуаціях;
- інформованість батьків про життя групи, про виховний процес, про всі можливості, які сім'я може використовувати для виховання своєї дитини, справедливе розв'язання конфліктів.

У розвиваючій освіті студентів спочатку треба зрозуміти, навіщо потрібні ці знання, як

вони пов'язані з його індивідуальними потребами, прийняти через знання постановку навчального завдання і на цій основі зробити його частиною свого знання. Таким чином, при розвиваючій освіті той, що навчається є суб'єктом навчальної діяльності, яку він здійснює, усвідомлено і самостійно. Слід підкреслити, що сучасні вимоги до рівня і якості професійної підготовки вихователя до взаємодії з батьками дітей раннього віку, вимірюються тим, наскільки вимоги відповідають освітньому стандарту.

У літературі професійна підготовка розглядається як процес оволодіння знаннями, навичками й уміннями, що дозволяють виконувати роботу в певній області діяльності. Професійна підготовка має на меті прискорене придбання студентами вмінь і навичок, необхідних для виконання певної роботи [9].

У процесі професійної підготовки формується готовність студента до роботи з дітьми та їхніми батьками. З позиції компетентнісного підходу існують основні компоненти професійної компетентності вихователя: готовність, здатність, спрямованість, які необхідно формувати у студентів в процесі підготовки їх до професійної діяльності.

Компетентність у літературних джерелах визначають як «сферу стосунків існуючих між знаннями і діями в людській практиці» [6], а «...компетентнісний підхід припускає значне посилення практичної спрямованості освіти», як явище «складається з декількох компонентів. Частина з них відноситься до когнітивної сфери, а частина – до емоційної. Вони замінюють один одного в якості складових ефективної поведінки» [5].

Професійні знання вихователя в області роботи з батьками дітей раннього віку складаються з пізнання закономірностей і особливостей психолого-педагогічного розвитку дітей вказаного віку, зі знання вікових та індивідуальних можливостей, діагностики і результатів виховних дій на дітей раннього віку, форм та методів роботи педагога з батьками дітей раннього віку.

Готовність, здатність здійснювати педагогічну взаємодію з батьками дітей раннього віку є сформованістю особистісно-значимих, професійних якостей вихователя, що дозволяють ефективно здійснювати педагогічну діяльність з батьками дітей раннього віку і сприяти досягненню результатів у процесі взаємодії.

Зі сказаного можна зробити висновок, що актуальна сутність компетентності полягає в

перенесенні акценту з підготовки фахівця з системи, що відповідає на питання «що», на акцент навчання способам дії, що відповідає на питання «як». Де основними критеріями рівня професійної компетентності, у тому числі майбутніх вихователів, є готовність, здатність, спрямованість на виконання діяльності, тому що компетентний фахівець гнучко орієнтується в змінній обставині. Він мотивований на виконання професійної діяльності, володіє необхідними знаннями й уміннями, а також алгоритмами діяльності, керується в діяльності і поведінці культурними і моральними цінностями суспільства.

Таким чином, процес формування професійної готовності у майбутніх вихователів до взаємодії з батьками дітей раннього віку припускає якісний перехід від низького рівня до рівня, більш високого.

Отже, для підвищення рівня готовності майбутніх вихователів до педагогічної взаємодії з батьками дітей раннього віку, роботу було організовано у кілька етапів.

Перший етап означеної роботи передбачав моделювання спілкування у майбутній діяльності. Саме на цьому етапі здійснювалося своєрідне моделювання процесу спілкування дитячого садка і сім'ї та підготовка вихователів до педагогічної взаємодії з батьками.

Проводячи роботу з батьками щодо виховання дитини в сім'ї, вихователь вступає в контакт з батьками. Тому йому необхідно володіти певними комунікативними вміннями, необхідними для налагодження педагогічно доцільних взаємин з учасниками педагогічного процесу. Ці вміння вихователю спочатку в готовому вигляді не дано. Стихійно створений досвід комунікативної діяльності вимагає вдосконалення. Основними компонентами комунікативного процесу є: сприйняття і розуміння іншої людини і разом з тим уміння «подавати себе», самовиражатися; вміння зближувати точки зору – свою і співрозмовника; вміння управляти спілкуванням, вносити в нього необхідні корективи. Будучи засвоєними, ці вміння виступають як узагальнена якість особистості – товариськість. У педагога повинні бути сформовані такі комунікативні вміння: встановлювати педагогічно доцільні відносини з дітьми, колегами, батьками (розуміти іншу людину, вступати в контакт і «вести» спілкування); здійснювати індивідуальний підхід до батьків в процесі спілкування; зацікавлювати батьків перспективою їхньої діяльності; ви-

користувати різні способи педагогічного впливу на спілкування батьків з дітьми; долати психологічні бар'єри спілкування з батьками; проявляти доброзичливість у спілкуванні з батьками і дітьми [3]. Засобами реалізації висунутих завдань виступили: гра «Павутинка»; вправи: «Коробка», «Цікаве питання», «Інтерв'ю», «Невдалі і бажані фрази», «Зрозумій мене». Дані вправи сприяли формуванню позитивного досвіду спілкування як вербальним, так і невербальним способом, і розвитку навичок співпраці в системі вихователь-батьки.

Наступний етап – організація продуктивної взаємодії. Особливу роль в роботі з батьками щодо виховання дітей в сім'ї відіграють організаторські вміння. Вихователь не може бути активним організатором, не володіючи добре розвиненими вміннями передбачати і планувати свою діяльність, розуміти іншу людину і спілкуватися з нею, переконувати її. Тому організаторські вміння займають особливе місце в роботі вихователя з батьками щодо виховання дітей раннього віку в сім'ї. До них відносять вміння: координувати виховну роботу дитячого садка і сім'ї з виховання дітей раннього віку; надавати допомогу батькам в організації педагогічно доцільного впливу на дитину з метою виховання; організовувати традиційні і нетрадиційні форми роботи з батьками; встановлювати педагогічно доцільне спілкування вихователів з батьками [3].

Засобами реалізації завдань даного етапу виступили активні форми і методи підготовки: аналіз педагогічних ситуацій (ефективним виявився метод групового обговорення педагогічних ситуацій); навчально-педагогічні ігри («Консультування», «Батьківські збори»); дискусії («Дитяча впертість, як чинити батькам», «Мова дорослих – приклад для дитини», «Виконання батьківських функцій: хто краще?»); самостійне ініціювання проблемних ситуацій у взаємодії з батьками дітей раннього віку, про труднощі у вихованні (записували запитання, готували відповіді на них, імітували просвітницько-консультативну діяльність під час практичних занять, комбінуючи різні варіанти їх зв'язання). Важливим етапом виступила реалізація проекту «Дитячий садок відкритий для всіх». Виконуючи даний проект студенти мали змогу спланувати майбутню діяльність у взаємодії педагога з батьками дітей раннього віку, запропонувати інноваційні форми взаємодії вихователя і батьків та наповнити їх новим змістом.

Наступним етапом підготовки майбутніх вихователів до забезпечення єдності громадського та сімейного виховання на дошкільній ступені освіти дітей раннього віку було створення умовного інформаційного видання для батьків «Домашній вихователь». Майбутні педагоги отримали можливість подати необхідну методичну інформацію з питань виховання і навчання дітей, їх оздоровлення. Для підготовки видання студентів було поділено на мікрогрупи. Кожен член мікрогрупи відповідав за свою рубрику. Студенти аналізували, вибирали відповідний матеріал. У мікрогруп визначилися терміни підготовки статей. Виконання основного обсягу роботи передбачалося у поза навчальний час.

Таким чином, рубрика «Зростаємо, граючи» містила інформацію для батьків: як правильно організувати дитячі ігри, які іграшки необхідні дітям раннього віку. А рубрика «Домашня ігротка» познайомила з простими, але дуже цікавими, а головне корисними іграми для дітей раннього віку, в які батьки зможуть пограти з дитиною в будь-який зручний для них час. Так з'явилися: «Ігри на кухні», «У вільну хвилинку», «По дорозі в дитячий сад».

Таким чином підготовка вихователя до успішного вирішення професійно значущих проблем неможлива без урахування запитів сучасної сім'ї. Обґрунтування системи підготовки майбутніх вихователів до педагогічної взаємодії з батьками дітей раннього віку здійснено з урахуванням низки недоліків у професійній підготовці майбутніх педагогів дошкільних навчальних закладів та особливостей формування усвідомленого батьківства та батьківської компетентності.

За результатами теоретичних узагальнень виявлено, що подальшого дослідження потребують питання підготовки майбутніх вихователів до роботи з батьками з різних типів сімей.

Список використаних джерел

1. Газман О. Потери и обретения в воспитании 10 лет перестройки // Воспитание и педагогическая поддержка детей в образовании. Под ред. О. Газмана / Материалы всероссийской конференции. – М.: УВЦ «Инноватор», – 1997. – N 4. – С. 48-58.
2. Гапоненко Л. Розвиток рефлексії як психологічного механізму корекції професійної поведінки у педагогічному спілкуванні / Педагогіка і психологія. – 2001. – № 3-4. – С. 81-89.
3. Единое образовательное пространство детского сада, семьи и социума [Текст] / под ред. Т.П. Колодяжная и др. – Ростов-на-Дону. – 2002. – 119 с.
4. Закон України «Про дошкільну освіту»: Редакція від 01.01.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>

5. Історія дошкільної педагогіки. Навчальний посібник / Під. Ред. Л.М. Литвіна. М. – 1989. – 164с.
6. Кузьміна Н. В. Професіоналізм особистості викладача і майстра виробничого навчання. – К.: Вища школа, 1990. – 250 с.
7. Мудрик А. Социальное воспитание как единство образования, организации социального опыта и индивидуальной помощи / А. Мудрик // Новые ценности образования: десять концепций и эссе. – М: Инноватор, 1995. – 54с.
8. Нор К.Ф. Використання американського досвіду формування комунікативних умінь майбутніх учителів // Наукові праці: Науково-методичний журнал. Т. 28. Вип. 15. Педагогічні науки. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2003. – С. 54-58.
9. Пальшкова І.О. Педагогіка: професійно-педагогічна культура вчителя. Навчальний посібник. – К.: Видавничий дім «Слово», 2011. – 192 с.

References

1. Gazman, O. (1997). Poteri i obreteniya v vospitanii 10 let perestroyki [Losses and gainings in education of 10 years of reorganization]. *Vospitanie i pedagogicheskaya podderzhka detey v obrazovanii*. – Upbringing and pedagogical support of children in education: Preceeding of the all-Russian conference. Moscow: Innovator, pp. 48-58 [in Russian].
2. Haponenko, L. (2001). Rozvytok refleksii yak psykholohichnoho mekhanizmu korektsii profesiinoi povedinky u pedahohichnomu spilkuvanni [Development of reflection as the psychological mechanism of correction of professional behaviour in pedagogical communication]. *Pedahohika i psykholohiia – Pedagogy and Psychology*, 3-4, 81-89 [in Ukrainian].
3. Kolodyazhnaya, T. (Eds.) (2002). *Edinoe obrazovatelnoe prostranstvo detskogo sada, semi i sotsiuma* [The unified educational space of a kindergarten, family and society]. *Rostov-na-Donu*, 119 [in Russian].
4. *Zakon Ukrainy «Pro doshkilnu osvitu»* : redaktsiia vid 01.01.2016 [Law of Ukraine «On preschool education» from January 01 2016]. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2628-14> [in Ukrainian].
5. Litvina, L. (1989). *Istoriia doshkilnoi pedahohiky* [History preschool education]. *Teaching guidances*. Moscow, 164 [in Ukrainian].
6. Kuzmina, N. (1990). *Profesionalizm osobystosti vykladacha i maistra vyrobnychoho navchannia* [Professionalism of a teacher's personality and a master of industrial training]. *Kyiv: Vyshcha shkola*, 250 [in Ukrainian].
7. Mudrik, A. (1995). *Sotsialnoe vospitanie kak edinstvo obrazovaniya, organizatsii sotsialnogo opyita i individualnoy pomoshchi* [Social education as the unity of education, the organization of social experience and individual assistance]. *Novyye tsennosti obrazovaniya: desyat kontseptsiy i esse* – New values of education: ten concepts and essays. Moscow: Innovator, 54 [in Russian].
8. Nor, K. (2003). *Vykorystannia amerykanskooho dosvidu formuvannia komunikativnykh umin maibutnikh uchyteliv* [Using the American experience of forming the future teachers' communicative skills]. *Naukovi pratsi: Naukovo-metodychnyi zhurnal – Scientific Works: Scientific and methodical journal*, 15, 54-58 [in Ukrainian].
9. Palshkova, I. (2011). *Pedahohika: profesiino-pedahohichna kultura vchytelia* [Pedagogy: professional and pedagogical culture of a teacher]. *Teaching guidances*. Kyiv: Vydavnychiy dim «Slovo», 192 [in Ukrainian].

Буздуган О. А.

**СИСТЕМА РАБОТЫ ПО ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ ВОСПИТАТЕЛЕЙ
К ПЕДАГОГИЧЕСКОМУ ВЗАИМОДЕЙСТВИЮ С РОДИТЕЛЯМИ
ДЕТЕЙ РАННЕГО ВОЗРАСТА**

Статья посвящена исследованию проблемы подготовки будущих воспитателей к педагогическому взаимодействию с родителями детей раннего возраста. Выявлено, что условия глобальной конкуренции на рынке труда требуют от педагогов дошкольного воспитания высокого уровня профессиональной компетентности, в работе с родителями детей раннего возраста в частности. Целью статьи является определение путей подготовки будущих воспитателей к работе с родителями детей раннего возраста. Охарактеризованы этапы повышения уровня готовности будущих воспитателей к педагогическому взаимодействию с родителями детей раннего возраста. Среди них можно выделить: моделирование общения в предстоящей деятельности, организация продуктивного взаимодействия, создание условного информационного издания для родителей детей раннего возраста.

Ключевые слова: педагогическое взаимодействие, родители, дети раннего возраста, будущие воспитатели.

Buzduhan O.

**SYSTEM OF WORK ON TRAINING OF FUTURE PRESCHOOL TEACHERS
FOR PEDAGOGICAL INTERACTION WITH PARENTS OF EARLY AGE CHILDREN**

The article is devoted to a research of the problem of future preschool teachers' training for pedagogical interaction with parents of early age children. It has been revealed that the conditions of the global competition in labor market require high level of professional competence from teachers of preschool education, in work with parents of early age children in particular. The aim of the article is to determine the ways of training of future preschool teachers for work with parents of early age children.

It has been established that the main tasks of the educational institution in working with parents of early age children are: the promotion of pedagogical knowledge for the purpose of improving the parents' pedagogical education, organizing and holding extra-hour activities, which are aimed at mastering the pedagogical knowledge by parents. The main directions of interaction between a preschool educational institution and a family have been determined. According to this, the stages of improving the level of readiness of future preschool teachers for pedagogical interaction with parents of early age children have been characterized. Among them we can distinguish: modeling of the communication in the forthcoming activity, organization of productive interaction, creation of the conditional information publication for parents of early age children.

Key words: pedagogical interaction, parents, early age children, future preschool teachers.

Стаття надійшла до редколегії 11.05.2017